

ניהול מלחמה נמוכת עצימות

כאשר ניהול מלחמה נמוכת עצימות מוטל, למעשה, על הדרג הצבאי, מצביע הדבר על היחלשות מוסדית של החברה האזרחית ועל חולשה של הדרג המדיני. הצבא פועל באופן בלתי נמנע מפרספקטיבה מקצועית מתמחה, ואין זה ביכולתו או ממטרותיו להציע תרחישים הכוללים תשומות נוספות למשוואת הביטחון הלאומי, כגון השלכות כלכליות ומדיניות של פעולות צבאיות

מיקי רוזין-אהרונסון

ההכרה המובאת בפסקה הבאה – כי אמצעים חריפים אינם עומדים באמת המידה המוסרית והחוקית של דמוקרטיה מערבית, וכי פגיעה באוכלוסייה אזרחית פוגעת בתמיכה הבין-לאומית ומחלישה את ההסכמה הלאומית. מהי אפוא יעילותו של הפתרון המוצע על-ידי הכותב לקיצור המלחמה על-ידי שימוש באותם אמצעים חריפים? נשאלת גם השאלה האם בכלל ניתן להכריע את הסכסוך ללא פגיעה מתמשכת באזרחים לאור העובדה שהעימות מתנהל בשטחים צפופי אוכלוסין בשטח האויב.

נוסף על כך טוען הכותב כי במלחמה נמוכת עצימות על ה"קברניטים" להציג "מטרה הזוכה להסכמה רחבה". מיהם אותם "קברניטים"? האם אלה ראשי הצבא, המציעים דרכי פעולה צבאיות שונות, או המדינאים, האמורים להביא לסיום המלחמה באמצעים משולבים? אי-הבהירות מתחדדת כאשר מוצעים עקרונות לניהול מלחמה נמוכת עצימות, בלי שמוסבר לאיזה דרג הם רלוונטיים. האם הדרג המדיני נדרש להשתמש בעקרונות אלה או שמא הדרג הצבאי? כך, למשל, לא ברור האם הגורם האמור להחליט עם מי ומתי להידיבר הינו אותו גורם האמור להחליט לגבי

עצימות יש לשלב פעילות צבאית במאמץ כלכלי, מדיני ותקשורתי. יחד עם זאת הוא גורס כי הכרעה תושג על-ידי מיקוד ודייקנות צבאיים. לא ברור באיזה אופן, לאור אותו צורך במאמץ

כל עוד הדיון בניהול מלחמה נמוכת עצימות לא יתבסס על החלוקה הברורה הנדרשת בין תפקידי הדרג המדיני לתפקידי הדרג הצבאי, אי-הבהירות הבלתי נמנעת תצמצם את האפשרות לנהל דיון מהותי וענייני

משולב, ניתן להכריע את העימות בעזרת אמצעים צבאיים בלבד, יהיו אשר יהיו.

שנית, המאמר מציין כי "התסריט האידיאלי" הינו פעולה ממוקדת נגד גורמי טרור, החיים בקרב אוכלוסיית אויב אזרחית, ומוסיף כי יידרשו אמצעים חריפים אשר יאומצו על-ידי הציבור (הישראלי – במקרה של המלחמה הנוכחית בפלשתינים) לאחר מיצוי החלופות. קביעה זו סותרת את

"עימות נמוך עצימות הוא בבסיסו מאבק על מוחות האנשים... בקרב כזה יש לפעולות פסיכולוגיות חשיבות רבה יותר מאשר לכוח אש... לכן התקוממויות הן בעיקרן מאבקים פוליטיים ופסיכולוגיים. לשיקולים צבאיים יש חשיבות משנית"¹

מאמרו של דני רשף "גישה חדשה למלחמה נמוכת עצימות" (מערכות 388, אפריל 2003) דן באופיה של המלחמה נמוכת העצימות ובעקרונות לניהולה ומציין את האתגר שהיא מציבה לתורת הביטחון של ישראל. במהלך קריאת המאמר ניתן לזהות סתירות מסוימות, אשר נובעות בבסיסן מחסרונה של הגדרה ברורה המחלקת את תחומי האחריות בין הדרג הצבאי לבין הדרג

המדיני במצבים של מלחמה נמוכת עצימות. אמנה להלן כמה דוגמאות:

ראשית, הכותב מכיר בכך כי על מנת להתמודד עם מלחמה נמוכת

דוקטורנטית במחלקה ליחסים בין-לאומיים באוניברסיטה העברית

מדיניות ההפעלה של כוחות קטנים לאורך זמן, בהרבה גזרות ובו זמנית. אי־ההפרדה המתחייבת בין תפקידי הדרג המדיני לתפקידי הדרג הצבאי מתמצית באמירה כי "ישום עקרונות לניהול מלחמה נמוכת עצימות אינו רק מעניינו של הצבא, אלא גם מעניינה של הממשלה". אמרתו המפורסמת של גנרל פון קלאוזוביץ, כי המלחמה היא המשך הדיפלומטיה באמצעים אחרים, מבירה היטב כי ניהול הקונפליקט המדיני, גם בשעה שהוא עובר לפסים אלימים, ייעשה אך ורק על־ידי הדרג המדיני, שכן הצבא אינו גוף המוכשר או המיועד לשלוח איתותים דיפלומטיים ליריב.

לפעול לקידום תוכנית מדינית אסטרטגית לפתרון הסכסוך. הצבא, בהכרח, מתמחה במקצועו – הצעת אמצעים צבאיים לקידום תוכניות מדיניות וליישומם. לכן המנדט לניהול מלחמה נמוכת עצימות נמצא באופן בלעדי בידי הדרג האזרחי, האמור להיות בעל ראייה רחבה ויכולת להפעיל אמצעים שונים, כגון אמצעים פוליטיים־דיפלומטיים וכלכליים נוסף על הפעילות הצבאית. הנבחרת המדינית צריכה להתאפיין בראייה מערכתית, המביאה בחשבון שיקולים כגון שינויים באקלים הפוליטי הבין־לאומי והשלכותיו השונות, דוגמת אלה שהתרחשו עם תום המלחמה הקרה.

המדיני², אשר בהעדר גופים אלטרנטיביים להערכות מצב נשען על הערכות ועל המלצות צבאיות בלבד. הצבא פועל באופן בלתי נמנע מפרספקטיבה מקצועית מתמחה, ואין זה ביכולתו או ממטרותיו להציע תרחישים הכוללים תשומות נוספות למשוואת הביטחון הלאומי, כגון השלכות כלכליות ומדיניות של פעולות צבאיות.

יתר על כן, בשל היות המלחמה נמוכת העצימות דינמית, ובשל ההשתנות המתמדת של התנאים ושל התשומות (למשל, תגובות הקהילה הבין־לאומית להתפתחויות מסוימות בקונפליקט הנידון) ישנו צורך בבחינה תמידית של המטרות ושל האסטרטגיה ולהתאימן מעת לעת למציאות המשתנה. בחינה זו, המצריכה פרספקטיבה רחבה ורב־חומית, מן הראוי שתיעשה על־ידי הדרג המדיני. תוצאותיה יתורגמו להנחיות לצבא להמשך פעילותו.

לסיכום, כל עוד הדיון בניהול מלחמה נמוכת עצימות לא יתבסס על החלוקה הברורה הנדרשת בין תפקידי הדרג המדיני לתפקידי הדרג הצבאי, אי־הבהירות הבלתי נמנעת תצמצם את האפשרות לנהל דיון מהותי וענייני.³

הערות

1. U.S. Army TRADOC, Joint Low-Intensity Conflict Project Final Report, Vol. 1: **Analytical Review of Low-Intensity Conflict**, 1986

2. סמואל פינר, מהכותבים המרכזיים על יחסי צבא־חברה, ציין כי יחסים אלה מהווים השתקפות של טבע התברה במדינה נתונה כלשהי. כך רמת המעורבות של הצבא בפוליטיקה ובעניינים ציבוריים היא פונקציה של התרבות הפוליטית ושל רמת הפיתוח של המוסדות האזרחיים. לפירוט נוסף ראו: ס"א פינר, **האיש על גב הסוס, מקומו של הצבא בפוליטיקה**, מערכות, 1982

3. מעבר לכך, במקרה הישראלי, שבו אין חשש למהפכה צבאית, בחינת מעורבותו המצויה והרצויה של הצבא בעיצוב הביטחון הלאומי צריכה להיעשות תוך התייחסות לדקויות ולא להכללות המהוות עקרונות לפעולה. כך ניתן יהיה להבין כיצד מעורבות הצבא, במקרה זה במלחמה נמוכת עצימות, משפיעה על המרקם הדמוקרטי של המדינה ועל דרך ניהול הסכסוכים.

גנרל פון קלאוזוביץ

אמרתו המפורסמת של גנרל פון קלאוזוביץ, כי המלחמה היא המשך הדיפלומטיה באמצעים אחרים, מבירה היטב כי ניהול הקונפליקט המדיני, גם בשעה שהוא עובר לפסים אלימים, ייעשה אך ורק על־ידי הדרג המדיני, שכן הצבא אינו גוף המוכשר או המיועד לשלוח איתותים דיפלומטיים ליריב

לפיכך העקרונות לניהול המלחמה נמוכת העצימות הם מעניינו של הדרג המדיני בלבד, ואילו העקרונות ליישום הוראותיו של דרג זה בשטח הם שרלוונטיים לראשי הצבא. יש לסמן באופן ברור את הכתובת הראויה לכל עיקרון ועיקרון. כפי שנבחרו ציבור אינם מחויבים להיות בקיאים בעקרונות הפיקוד והשליטה הטקטיים, כך אין זה מתפקידו ומיכולתו של הצבא

אחת הדרכים להגיע לראייה כזאת היא להימנע מהסתמכות בלעדית על המערכת הצבאית כגורם מייעץ בנושאי ביטחון לאומי (על־ידי הקמת גופים דוגמת מועצה לביטחון לאומי, שתהיה בעלת סמכויות ואפקטיביות). תרחיש שבו ניהול מלחמה נמוכת עצימות מוטל, למעשה, על הדרג הצבאי מצביע על היחלשות מוסדית של החברה האזרחית ועל חולשה של הדרג

